

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Антония Димова, Медицински университет „Проф. д-р П. Стоянов“ – Варна

на основание заповед на Ректора на Медицински университет – Варна № Р-109-640/27.11.2018 г. за назначаване на научно жури и избор на председател и определяне на рецензенти

на дисертационния труд на Иван Георгиев Попов

на тема: Управление на програми за превенция на наркомании основани на културалните особености на общността, 2018 г.

за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.7. Администрация и управление, докторска програма „Организация и управление извън сферата на материалното производство (в здравеопазването)“

1. Общо представяне на дисертационния труд

Дисертационният труд е в обем от 137 страници и е структуриран във въведение (4 стр.), три глави (120 стр.), заключение (2 стр.) и литература (10 стр.). Използвани са 145 източника, от които 136 на английски език и 9 на български език. Дисертационният труд е онагледен със 16 таблици, 3 фигури и 7 карета.

Авторефератът е представен на 50 страници, отразява адекватно структурата и съдържанието на дисертационния труд. Представени са 4 публикации по темата на дисертационния труд, от които три са публикувани в сп. Здравна икономика и мениджмънт и една в сп. Психиатрия.

2. Преценка на структурата и съдържанието

Дисертационният труд е посветен на актуален и значим за практиката по превенция на зависимостите от психотропни вещества проблем, а именно създаването и управлението на ефективни програми за превенция. Обоснован и приложен е иновативен за българската практика подход, който отчита специфичните културални особености на целевите аудитории, като основна предпоставка за ефективността на превантивните програми.

Успешната превенция на употребата/злоупотребата с дроги изисква приложението на интердисциплинарен подход с обхващане на множество фактори, оказващи влияние върху това явление. Това поражда и обосновава необходимостта от задълбочено и целенасочено изследване на специфичните

социокултурални характеристики на конкретните общности, явяващи се предпоставки за употребата на психоактивни субстанции, и конструирането и управлението на програми за превенция на базата на тези характеристики.

Научната литература в областта на културалния контекст на зависимостта от дроги е ограничена; липсват достатъчно данни за резултати от програми за превенция сред малцинствени общности в различни страни и култури, които да позволят извеждането на закономерности и формулирането на универсални препоръки и модели за програми за превенция на наркомании сред различни културални/малцинствени общности. В България, както проблемът за изграждането на програми за превенция на наркомании сред специфични културални общности, така и самите общности са недостатъчно изследвани.

Целта, задачите, изследователските тези, обекта и предмета на изследването са адекватно формулирани, кореспондирайки напълно с поставения проблем. Избраният научен подход, методите и инструментариума на изследването, както и тяхното приложение, водят до изпълнението на целта и задачите и гарантират надеждността на резултатите, изводите и заключенията.

Дисертационният труд впечатлява в съдържателно отношение с критичен анализ и развитие на концептуалните постановки, дефиниции и подходи за изследване на връзката между културалния контекст и употребата/злоупотребата с психоактивни вещества, с проучване на специфичните социокултурални фактори в две общности – ромска и младежка (етнически българи) и с проследяването на динамиката в тяхното изменение за значителни периоди от време (13 години за младежката общност и 21 години за ромската общност).

В глава 1-ва, посветена на теорията на употребата на психоактивни вещества в културален контекст, докторантът демонстрира задълбочени теоретични знания в тематичната област на дисертационния труд, критично мислене и способности за обобщаване, систематизиране и извеждане на ново научно познание. В резултат, в края на първа глава са изведени заключения, които имат характера на постулати при изграждането на програми за превенция на зависимости и в този смисъл имат теоретико-приложен принос.

Във втора глава е представено изследване на употребата на психоактивни вещества сред ромска и младежка (етнически българи) общности. В нея докторантът е представил собствена изследователска програма и инструментариум за изследване, разработени на базата на теоретико–методологичните аспекти при изследване на употребата на психоактивни вещества сред различни общности и култури. Представен е анализ на състоянието и динамиката на социокултуралните характеристики на всяка общност – ромска и младежка, като резултатите са систематизирани по рубрики - употребявани субстанции и начини на употреба; причина за употреба; контекст на употреба; честота на употребата; полови различия в моделите на

употреба; вярвания и отношение спрямо психоактивните вещества; информираност и източници на информация; отношение към програми за превенция; проблеми свързани с употребата; стратегии за справяне с неблагоприятни състояния и рискове, свързани с употребата. Изведени са общите и специфичните модели на употреба при ромската и младежката общност. Съществен принос на изследването е проследяването на явленията в динамика и извеждане на новостите при употребата на дроги в двете общности, както и на факторите и характеристиките, показали устойчивост във времето.

Анализите са задълбочени и организирани във връзка с целта и изследователските тези. Обобщенията и формулираните изводи са обосновани и подходящо интерпретирани.

В трета глава е представен концептуален модел за управление на програма за превенция на наркомании, базирана на културалните особености на общността, който съчетава етапите от управленския цикъл със ситуационните фактори, имащи значение за ефективното управление и дизайна на превантивната програма. В този вид, концептуалният модел може да се използва при разработването и управлението на всяка конкретна програма за превенция на наркомании, насочена към специфична културална общност.

Трите глави на дисертационния труд са балансирани в структурно отношение. Изложението е в ясна логическа последователност и научен стил.

3. Научни и научно-приложни приноси

Дисертационният труд се отличава с научни и научно-приложни приноси, съответстващи на изискванията за образователната и научна степен „доктор“.

Приноси с научен характер:

1. Допълнена е интерпретацията на релацията социокултурални характеристики – контекст – модели на употреба/злоупотреба с психоактивни вещества.
2. Разработен е цялостен методологичен комплекс (подход, методи и инструментариум) за изследване на употребата на психо-активни вещества сред ромска и младежка общност.
3. Разработен е концептуален модел за създаване, провеждане и управление на програми за превенция на употребата на психоактивни вещества основан на културалните особености на ромската и на младежката общност.

Приноси с научно-приложен характер:

4. Проучен е контекстът на употреба на психоактивни вещества сред ромска и младежка общност, като са идентифицирани специфичните за всяка от двете

групи особености. Изведени са общите за двете групи (ромска и младежка) характеристики на употребата на психоактивни вещества.

5. Регистрирана е динамиката на явлението и устойчивите във времето фактори относно употребата на психоактивни вещества сред ромска и младежка общност.

6. Проучени са нагласите на представителите на двете общности (ромска и младежка) относно употребата и видовете психоактивни вещества, както и към официалните програми за превенция.

4. Заключение

Въз основа на гореизложеното давам положителната си оценка на дисертационния труд, постигнатите резултати и приноси и предлагам на Научното жури да присъди на Иван Георгиев Попов образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.7. Администрация и управление, докторска програма – „Организация и управление извън сферата на материалното производство (в здравеопазването)“.

11 февруари 2019 г.

гр. Варна

Подпис:

(проф. д-р А. Димова)